

Stima de sine la preadolescenții cu tulburări de pronunție

Claudia DENES (LUPULEAC)^{1,2,3}

Abstract:

The purpose of this study is to determine whether dyslalic language disorders may adversely affect the self-esteem of the pre-adolescent with standard intellectual development, in comparison to their peers with a typical development of language and intellect. An instrument designed to measure the level of the self-esteem, at the level of five subdivisions: the emotional self - ES, the social self - the SS, the physical self - the PS, the school self - SS, the prospective self - PS, was applied to a number of 18 students aged 13-14. As a result of the statistical data processing it is revealed that the pre-adolescents without speech disorder obtain higher and more constant scores in all five dimensions measured by the TOULOUSE - PIERON self - esteem inventory, while the students with speech disorders, although in terms of the results, present fluctuations at both batch and individual levels.

In conclusion, the presence of the dyslalic speech disorders may affect the individual's self-esteem and may influence the development of their entire psychic life in the future as well as their range of action in the society.

Keywords: language disorders, dyslalia, self-esteem, pre-adolescent

Introducere

Domeniul logopediei este preocupat nu numai de prevenirea și corectarea tulburărilor de limbaj, ci are în vedere și efectele pe care aceste tulburări le pot avea în planul personalității și comportamentului persoanei. În acest sens individul care prezintă tulburări de limbaj sau de comunicare nu trebuie tratat doar din perspectiva educării în ceea ce privește corectarea tulburărilor de vorbire, ci și a restabilirii echilibrului psiho-fizic și a dezvoltării întregii sale personalități.

Conform legislației educaționale în vigoare, terapia tulburărilor de limbaj se realizează în cabinetele logopedice interșcolare de către profesorul logoped. De acest tip de terapie beneficiază copiii de vârstă preșcolară și școlarii mici. Activitatea de terapie logopedică nu este obligatorie. Intervenția terapeutică specific logopedică se realizează numai cu

acordul scris al părinților/aparținătorilor. Pentru succesul demersului logopedic este necesar implicarea a părinților în procesul terapeutic de corectare.

Din acest motiv, la finele ciclului primar, copiii care nu au beneficiat de terapie logopedică se pot confrunta ulterior cu aceleași tulburări de vorbire. Dacă în perioada antepreșcolară și uneori și în cea preșcolară, cei mai mulți dintre copii nu manifestă dezechilibre emoționale pentru faptul că au tulburări de pronunție, la școlarii mari, în perioada de pubertate și adolescență, în funcție și de particularitățile temperamentale, vârsta, educație și dezvoltarea mintală a acestora pot apărea tulburări afectiv-emoționale, care atunci când se prelungesc și devin cronice, duc la dezorganizarea echilibrului personalității.

Aceste efecte negative pornesc de la dificultăți de adaptare a copilului la colectivitatea școlară și socială,

manifestată prin rețineri față de vorbire, inhibiție în desfășurarea activității, stări de disconfort și nesiguranță în vorbire sau în alte activități, complexe de inferioritate, stimă de sine redusă, anxietate, izolare față de cei din jur și chiar depresie.

Clarificări conceptuale

Dislalia cea mai răspândită tulburare de vorbire este o tulburare de pronunție (articulare) care constă în „deformarea, substituirea, omiterea și inversarea anumitor sunete în vorbirea spontană și în cea reproducă.”(Verza, 2003,p.125), afecțiune care presupune o „tulburare de la nivelul laturii fonetico-fonologice a limbajului”(Bodea Hațegan, 2016, p. 104).

Conform ICD -10 (F80.0) dislalia este denumită tulburare specifică ale achiziției articulării și vorbirii iar în DSM- 5 tulburarea sunetelor vorbirii sau a fonemelor. Această tulburare presupune dificultăți de procesare fonologică dar și dificultăți la nivelul mobilității organelor fono-articulatorii sau a mișcărilor articulatorii implicate în vorbire.

Cuvântul stimă provine din latinescul „aestimare”, având sensul de apreciere.

Stima de sine este o „trăsătură de personalitate în raport cu valoarea pe care un individ o atribuie persoanei sale,....o funcție a raportului dintre trebuințele satisfăcute și ansamblul trebuințelor resimțite,....rezultatul comparației pe care o efectuează subiectul însuși și alți indivizi semnificativi pentru el”(Doron, Parot, 2006, p. 745).

Băban (2001, p. 72) consideră că stima de sine este „o dimensiune evaluativă și afectivă a imaginii de sine care se referă la

modul în care ființa umană, copil, adult, vârstnic, se evaluează pe ea însăși sau cât de „bună” se consideră comparativ cu propriile așteptări sau cu ceilalți.”

Studiile evidențiază că față de copiii cu o dezvoltare tipică a limbajului, cei cu tulburări de limbaj au o percepție negativă în ceea ce privește propria competență școlară, acceptare socială sau comportamentul social (Jerome, Fujiki, Brinton, James, 2002) în timp ce adolescenții sunt expuși riscului de scădere a stimei de sine dezvoltând ulterior tulburări de anxietate socială (Wadman, Durkin, Conti-Ramsden, 2008).

Metodologia cercetării

Scopul acestei lucrări este de a pune în evidență faptul că tulburările de pronunție pot influența negativ stima de sine a preadolescentului cu dezvoltare intelectuală normală.

Obiectivele cercetării

Cercetarea și-a propus următoarele obiective:

- identificarea tulburărilor de pronunție în rândul elevilor din clasele terminale de gimnaziu, respectiv clasele a VII- a și a VIII-a;
- analiza comparativă a stimei de sine între preadolescenții cu tulburări de pronunție și a celor care nu prezintă nicio tulburare în sfera limbajului;

Ipotezele cercetării

1. Se prezumă că stima de sine generală este mai scăzută la preadolescenții cu tulburări de pronunție decât la preadolescenții care nu prezintă tulburări de limbaj;

2. Se prezumă că sinele social este mai scăzut la elevii cu tulburări de pronunție decât la cei fără acest tip de tulburări;

Design-ul cercetării

Pentru realizarea cercetării s-a utilizat un design non-experimental, non-randomizat, corelațional și transversal în care evaluarea subiecților s-a făcut o singură dată.

Pentru analiza datelor colectate s-a utilizat programul SPSS. Pentru a realiza comparația statistică a rezultatelor obținute de cele două eșantioane s-a folosit testul de semnificație t a lui Student pentru eșantioane independente (Clocotici, 2001), ca urmare a faptului că volumul datelor obținute în fiecare eșantion este mai mic de 30.

Lotul de participanți

Participanții la cercetare au fost elevi cu tulburări de pronunție și elevi fără tulburări de limbaj sau comunicare din clasele a VII-a și a VIII-a din cadrul Școlii Gimnaziale I. G. Duca Petroșani. Stabilirea celor două loturi de participanți la cercetare s-a realizat astfel încât să existe egalitate și omogenitate (intra-lot, inter-lot) în funcție de nivelul de dezvoltare a inteligenței (dezvoltare intelectuală medie / intelect normal), stabilit prin aplicarea individuală a testului de inteligență RAVEN (matricele progresive standard MP (s)), vârsta cronologică (13-14 ani), egalitate între sexe, și nivel similar în ceea ce privește performanțele la învățatură (media generală).

Pentru identificarea elevilor cu tulburări de limbaj sau comunicare s-a realizat o activitate de depistare.

Ca urmare a acțiunii de depistare și a examinării inițiale au fost identificați un număr de 10 elevi cu tulburări de limbaj, respectiv:

- 9 elevi cu sigmatism interdental, dintre care: șapte elevi, cu afectarea articulării siflantelor s, z, ț și 2 elevi cu sigmatism interdental cu afectare pe toată lungimea fonemelor siflante, șuierătoare și africcate;
- 1 elev cu tulburări de pronunție în contextul hipoacuziei și a dizabilității intelectuale;

Din punct de vedere al variabilei „gen”, au fost identificate 5 fete și 5 băieți care au prezentat tulburări de pronunție.

În urma aplicării testului RAVEN, s-a calculat cota brută (numărul răspunsurilor corecte) obținută de fiecare subiect care a primit valoare diagnostică în raport cu rezultatele standardizate existente, rezultând 9 elevi cu dezvoltare intelectuală de nivel mediu și un elev cu dizabilitate mintală ușoară (respectiv elevul cu hipoacuzie ușoară).

Analizând rezultatele școlare au rezultat următoarele:

- 3 elevi cu medii generale cuprinse între 9,01-10,00;
- 3 elevi cu medii generale cuprinse între 8,01- 9,00;
- 2 elevi cu medii generale cuprinse între 7,01- 8,00;
- 1 elev cu media generală cuprinsă între 6,01-7,00;
- 1 elev cu media generală cuprinsă între 5,01 -7,00;

În concluzie pentru cele două loturi au fost selectați câte 9 elevi din fiecare categorie: 9 elevi cu tulburări de

pronunție de tipul sigmatismului interdental (4 băieți, 5 fete), 9 elevi fără tulburări de pronunție (4 băieți, 5 fete), cu vârsta cronologică 13-14 ani, cu dezvoltare intelectuală de nivel mediu și cu rezultate școlare similare.

Descrierea instrumentelor de cercetare

În ceea ce privește metodologia cercetării, pentru colectarea și măsurarea datelor s-au utilizat atât probe psihologice, cât și probe de logopedice pentru identificarea tulburării de pronunție.

Prezentarea probelor psihologice administrate

Pentru evaluarea stimei de sine s-a utilizat Inventarul stimei de sine TOULOUSE-PIERON sau chestionarul ETES care a fost elaborat de N. Oubrayrie, M. Léonardis și C. Safont. (Crăciun, 1998). Acest instrument a fost conceput pentru a măsura nivelul stimei de sine, la nivelul a cinci subdiviziuni: sinele emoțional - S.E., sinele social - S.S., sinele fizic - S.F., sinele școlar - S.Ș., sinele prospectiv - S.P.

Stabilirea nivelului de dezvoltare intelectuală a participanților a fost realizată cu ajutorul Testul Raven - MP(s). Acest test permite o măsurare acurată a inteligenței pentru copii începând cu vârsta de 6 ani, testul putând fi aplicat și adulților până la vârsta de 80 de ani. Probele sunt grupate în cinci serii (A, B, C,D, E) a câte 12 matrici fiecare serie, având în total 60 de itemi.

Prezentarea probelor de evaluare pentru stabilirea diagnosticului logopedic

Examinarea somatică și funcțională a lotului de elevi cu tulburări de pronunție a urmărit evaluarea stării actuale a organelor fonoarticulatorii: obraji, buze,

limbă maxilar, mandibulă, palat dur, val palatin, uvulă etc. aflând astfel dacă tulburarea de vorbire este sau nu cauza unor malformații/anomalii.

Tot în cadrul acestei examinări este evaluat nivelul praxiei, acuitatea auditivă și auzul fonematic, fluxul respirator, lateralitatea etc.

Proba de examinare a praxiei (Ungureanu, 1998), adaptată după Lieberman și preluată după Stănică și Vrășmaș (1997) urmărește executarea de către subiect a unor mișcări simple, mimico-gesticulare, de imitare acțională și de manipulare de obiecte.

Proba de lateralitate - Harris a cărui obiectiv este stabilirea lateralității pe coordonatele ochi-mână-picior a fost, de asemenea aplicată.

Pentru evaluarea abilităților articulatorii s-a utilizat Proba vorbirii reflectate. Această modalitate de lucru este utilizată ca mijloc de diagnostic, respectiv ca instrument pentru depistarea dislaliei.

Prin intermediul lui este examinat sunetul rostit izolat, silaba, cuvântul. Copilului i se solicită să pronunțe o selecție de cuvinte care conțin consoanele limbii române, în diferite poziții (inițial, median, final de cuvânt), după care i se cere să integreze în propoziții câteva dintre cuvintele pronunțate. Logopedul notează pe „Fișa de evaluare a sunetelor izolate” (Bodea Hațegan, 2016) dacă sunetul emis de copil este pronunțat corect, omis, nearticulat, înlocuit sau distorsionat.

Rezultatele cercetării, analiza și interpretarea cantitativă a rezultatelor:

Pentru verificarea primei ipoteze de cercetare, după stabilirea celor două loturi de subiecți, s-a aplicat acestora inventarul stimei de sine TOULOUSE-PIERON.

Rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul următor:

Tabelul nr.1 - Rezultatele elevilor cu tulburări de pronunție obținute la aplicarea inventarului stimei de sine toulouse –pieron

Elevi cu tulburări de pronunție	clasa	Rezultate obținute					
		sinele fizic	sinele emoțional	sinele școlar	sinele social	sinele prospectiv	sinele global
P.E.	a VII-a	10	8	10	7	9	44
E. T.	a VII-a	11	10	6	6	9	42
B. R.	a VII-a	12	11	10	7	9	49
M.G.	a VII-a	10	8	10	7	9	44
I.P.	a VIII-a	6	5	5	4	9	29
F.A.	a VIII-a	9	10	8	8	11	46
B.A.	a VIII-a	12	11	7	8	9	47
A.A.	a VIII-a	8	7	8	10	9	42
L.R.	a VIII-a	9	7	7	9	8	40
total		87	77	71	66	82	383

La nivelul dimensiunilor măsurate prin intermediul inventarului de stimă de sine TOULOUSE-PIERON, lotul eleviilor cu tulburări de pronunție, respectiv sigmatism interdental prezintă următoarele caracteristici:

- rezultate pozitive în ceea ce privește stima de sine, în sensul că opt dintre aceștia au o stimă de sine ridicată și unul o stimă de sine moderată.
- la nivelul sinelui fizic un singur elev (I. P. – clasa a VIII) se află la limita inferioară a aprecierii obiective tinzând spre subestimare, cinci elevii se apreciază ca moderat și doi se supraestimează având opărerere foarte bună despre propriul aspect fizic.
- din punct de vedere al sinelui emoțional elevul I.P. (clasa aVIII-a) obține din nou un scor mic aflat la

limita inferioară a aprecierii obiective, aceeași doi subiecți B.R. (clasa a VII-a) și B.A. (clasa a VIII-a) se supraestimează.

- la nivelul sinelui școlar observăm din nou că elevul I.P. înregistrează cel mai mic scor comparativ cu colegii săi la aprecierea sinelui școlar. Menționăm însă că nici un elev nu se supraestimează.
- rezultatele obținute la nivelul sinelui social scot în evidență faptul că șapte elevi se evaluează obiectiv, în timp de doi se subestimează.
- la nivelul sinelui prospectiv, observăm că toți elevii cu dislalie au așteptări obiective pentru viitor.

În continuare prezentăm datele obținute în urma aplicării inventarului de stimă de sine, lotului de elevi fără tulburări de pronunție.

Tabelul nr. - Rezultatele elevilor fără tulburări de pronunție obținute la aplicarea inventarului stimei de sine toulouse –pieron

Elevi fără tulburări de pronunție	clasa	Rezultate obținute					
		sinele fizic	sinele emoțional	sinele școlar	sinele social	sinele prospec tiv	sinele global
D.C.	a VII-a	10	10	9	9	9	47
L. R.	a VII-a	10	10	10	10	9	49
G. I.	a VII-a	11	10	9	10	10	50
C.T.	a VII-a	12	10	9	9	10	50
A.M.	a VIII-a	10	9	7	7	8	41
B.D.	a VIII-a	10	9	8	8	9	44
C.R.	a VIII-a	9	10	10	10	9	48
G.A.	a VIII-a	12	10	9	10	10	51
P. B.	a VIII-a	11	9	9	10	10	49
total		95	87	80	83	84	435

Analizând datele din tabelul nr. 2 observăm că opt elevii au o stimă de sine ridicată și unul moderată.

Rezultatele obținute pentru fiecare dintre dimensiuni sunt:

- sinele fizic - 7 dintre elevi apreciere obiectivă, 2 elevi supraestimare;
- sinele emoțional - 9 elevi apreciere obiectivă;
- sinele școlar - 9 elevi apreciere obiectivă;

-sinele social - 9 elevi apreciere obiectivă;

-sinele prospectiv- 9 elevi apreciere obiectivă.

Pentru testarea ipotezei experimentale I, au fost comparate (cu ajutorul programului SPSS) cele două serii de date obținute din calcularea stimei de sine globale la fiecare lot de participanți în parte.

S-au obținut următorii indici statistici de start:

Tabelul nr. 3 indicii statistici de start pentru prelucrarea statistică a sinelui global la cele două loturi de participanți la cercetare

Subiecți	N	Minim	Maxim	Media	Abatere standard
Elevi cu tulburări de pronunție	9	29,00	49,00	42,5556	5,79032
Elevi fără tulburări de pronunție	9	41,00	51,00	48,3333	3,00000
Validare N	9				

Unde
 - „n” reprezintă numărul elevilor evaluați;
 - minimul punctajului obținut la cele două chestionare (29,00 respectiv 41,00);
 - maximul punctajului obținut la cele două chestionare (49,00 respectiv 51,00);

-media celor două serii de date (42,5556 respectiv 48,3333);
 -abaterea standard a distribuției datelor (5,79032, respectiv 3,00).

Comparând cele două serii de date s-au obținut următoarele rezultate, care sunt prezentate în următorul tabel.

Tabelul nr. 4 compararea nivelului stimă de sine globală la cele două loturi de subiecți

		Testul Levene pentru egalitatea varianței		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	Diferența interval încredere	Nivel bilateral	Dif. r	Diferența abatere standard	95% încredere Interval de diferențe	ridica scăzut t
Stima de sine globala	Varianțe egale asumate	1,39	,255	2,65	16	,017	-5,77	2,17	-10,38	-1,16
	Varianțe egale neasumate			2,65	12,006	,021	-5,77	2,17	-10,513	-1,04

Datele obținute au indicat o diferență semnificativă statistic, întrucât $t = 2.65$ ipoteza experimentală este confirmată pentru un prag de semnificație egal cu $p = .05$.

Pentru verificarea celei de-a doua ipoteze, au fost comparate rezultatele privind

nivelul sinelui social obținut de elevii din cele două loturi.

Utilizând același program de prelucrare statistică (SPSS), pentru început vom enunța indicii statistici de start, cuprinși în următorul tabel:

Tabelul nr. 5 - Indicii statistici de start pentru prelucrarea statistică a sinelui social la cele două loturi de participanți la cercetare

Elevi	N	Media	Abatere standard	Eroare standard Mediei	
Cu tulburări de pronunție	1,00	9	7,3333	1,73205	,57735
Fără tulburări de pronunție	2,00	9	9,2222	1,09291	,36430

Unde: - „N” reprezintă numărul elevilor implicați în procesul de evaluare;

Comparând rezultatele obținute de fiecare lot s-a obținut următorul tabel:

Tabelul nr. 6 - compararea nivelului sinelui social la cele două loturi de participanți la cercetare

		Testul Levene pentru egalitatea varianței		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	T	Dif.	Nivel	Dif.	Diferen	95% încredere	

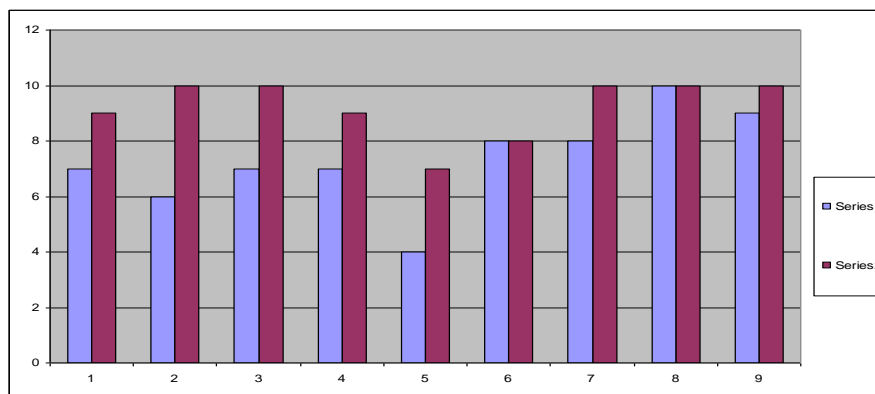
				interval încredere	bilateral	mediilor	ta abatere std.	Interval de diferențe	ridica scăzut t	
Stima de sine globala	Variante egale asumate	,89	,358	2,767	16	,014	-1,88	,6826	-3,336	-,441
	Variante egale neasumate			2,767	13,499	,016	-1,88	,6826	-3,358	-,419

Prin aplicarea testului de semnificație Student s-a obținut $t = 2.76$, constantându-se faptul că există diferențe semnificative statistice între cele două loturi, respectiv ipoteza experimentală

este confirmată pentru un prag de semnificație egal cu 0.05.

Reprezentarea grafică a datelor obținute este prezentată în figura de mai jos:

Figura nr. 1 - Reprezentarea grafică a prelucrării statistice la cele două loturi de elevi

Unde, series 1 reprezintă elevi cu tulburări de pronunție, series 2, reprezintă elevii fără tulburări de pronunție

Concluzii și recomandări

Lucrarea de față a încercat să demonstreze faptul că tulburările de pronunție pot genera efecte negative în ceea ce privește stima de sine a unui tânăr aflat la vârsta la care au loc schimbări corporale, când are loc accentuarea diferențelor dintre genuri și mai ales intensificarea conștiinței de sine.

Abordarea teoretică și practică a problematicii puse în discuție ne-au permis realizarea unor considerații finale:

1. tulburările specifice achiziției articulării și vorbirii sunt des întâlnite la vârsta preșcolară și școlară mică;
2. cele mai multe tulburări de pronunție necesită intervenție logopedică de specialitate, întrucât unele nu se pot corecta de la sine;
3. dintre tulburările de pronunție/articulare cele mai răspândite în rândul preadolescenților se remarcă sigmatismul interdental;

4. sigmatismul interdental este o tulburare de articulare frecvent întâlnită atât la fete, cât și băieți.
5. sigmatismul interdental nu este apanajul unui retard a nivelului de dezvoltare intelectuală, copiii cu cu sigmatism interdental nu prezintă automat deficite în plan cognitiv.
6. cunoașterea personalității preadolescentului cu tulburări de pronunție este necesară pentru a fi identificate eventualele disfuncții de natură emoțională.
7. stima de sine este un vector important al personalității, având un rol esențial în realizarea echilibrului psiho-emoțional al individului;
8. în urma prelucrării datelor obținute din comparațiile statistice privind evaluarea nivelului stimei de sine globale, media scorurilor obținute de elevii cu tulburări de pronunție este statistic semnificativ mai mică decât a elevilor fără acest gen de tulburare, fapt care a confirmat prima ipoteză de lucru a cercetării;
9. pentru verificarea celei de-a doua ipoteze, au fost comparate rezultatele privind nivelul sinelui social obținut de elevii celor două eșantioane. Rezultatele obținute confirmă ipoteza de lucru potrivit căreia elevii cu sigmatism interdental au un nivel al sinelui social mai mic, decât al elevilor fără tulburări de articulare.

În concluzie putem afirma că prezența tulburărilor de pronunție pot să afecteze stima de sine a individului, putând influența dezvoltarea întregii sale vieți psihice precum și parcursul acestuia în societate, motiv pentru care se recomandă corectarea tulburărilor de

limbaj imediat ce acestea sunt identificate, eficiența acestui tratament fiind cu precădere în perioada copilăriei mici și mijlocii.

Bibliografie

- Albu, E. (2002). *Manifestări tipice ale devierilor de comportament la elevii preadolescenți. Prevenire și terapie*, București: Editura Aramis.
- Allport, G. (1991). *Structura și dezvoltarea personalității*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Băban, A. (2001). *Consiliere educațională-Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Cluj-Napoca: Editura Imprimeria Ardealului Cluj.
- Bodea Hațegan, C. (2016). *Logopedia. Terapia tulburărilor de limbaj. Structuri deschise*, București: Editura Trei.
- Clocotici, V., Stan, A. (2001). *Statistică aplicată în psihologie*, Iași: Editura Polirom.
- Crăciun, A. (1998). Stima de sine-vector al schimbărilor adaptative în *Anuarul Universității „Petre Andrei”*. Tom VIII – Științe Socio-Umane, Fundația Academică „Petre Andrei”, Iași
- Doron, R., Parot, F. (2006). *Dicționar de psihologie*, București: Editura Humanitas.
- Jerome, A.C., Fujiki, M., Brinton, B., James, S.L. (2002). Self-esteem in children with specific language impairment, *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 2002 Aug;45(4):700-14. PMID: 12199400

Ungureanu, D. (1998). *Compendiu logopedic școlar*, Timișoara: Editura Eurostampa.

Verza, E. (2003). *Tratat de logopedie*, București: Editura Fundației Humanitas.

Wadman, R., Durkin, K., Conti-Ramsden, G. (2008). Self-esteem, shyness, and sociability in adolescents with specific language impairment (SLI), *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 2008 Aug;51(4):938-52. doi: [https://doi.org/10.1044/1092-4388\(2008/069\)](https://doi.org/10.1044/1092-4388(2008/069)) . PMID:18658063

1. Profesor logoped gradul didactic I la C. J. R. A. E Hunedoara.

2. Doctorand în științe medicale la UMF Victor Babeș Timișoara.

3. Psiholog clinician practicant autonom

E-mail: claudialupuleac@gmail.com